

2018-02-18

Interpellation till
kommunalrådet Andreas Sturesson

Kommunala bidrag till skolkoncerner

Den s k friskolereformen utgjorde en viktig del av den ”valfrihetsrevolution” som lanserades av den borgerliga regering som styrde 1991-94. Skolminister Beatrice Ask formulerade politiken med följande ord i propositionen ”Om valfrihet och fristående skolor”.

”De fristående skolorna kommer att bli viktiga komplement till det offentliga skolväsendet. Flertalet av de fristående skolor som finns i dag har startats för att de arbetar med en viss pedagogik eller har en konfessionell inriktning. Den nu förestående reformen kommer med stor säkerhet att öka antalet skolor med sådana inriktningar. Men jag hyser också en förhoppning att reformen skall starta en utveckling även av fristående skolor med andra profiler. Det kan handla om föräldrakooperativ, speciella ämnesprofiler eller nedläggningshotade glesbygdsskolor som kan få en ny chans under nytt huvudmannaskap. (...) Med större valfrihet och mer utrymme för en skolas profil skapas också bättre incitament för kostnadseffektivitet. Nya och effektivare arbetsmetoder kan prövas och vinna spridning. Därmed torde ett större inslag av fristående skolor också på sikt kunna bidra till en mer effektiv resursanvändning inom det samlade skolväsendet”(1).

Drygt 25 år senare vet vi att den nya sköna rosenskimrande skolvärld med småskaliga, kooperativa och idédrivna skolor som utmålades efterhand alltmer kom att präglas av vinstintressen med huvudmän i form av företag, riskkapitalister och börsnoterade koncerner. Skolverket konstaterar att ”tillväxten av antalet fristående skolor och antalet elever i fristående skolor har varit särskilt kraftig för aktiebolag och stora koncerner som är verksamma inom skolväsendet”(2). 2002 gick 53 procent av friskolepengarna till vinstdrivande företag, 2016 var andelen 76 procent.

Skolbranschen präglas av ökad koncentration med starka drag av oligopol. Idag läser vi utan att höja på ögonbrynen om dessa aktörer på börssidorna och i de rosafärgade finanstitidningarna. I pedagogiska sammanhang lyser de däremot vanligtvis med sin frånvaro.

När dessa utbildningsföretag investerar så sker det främst genom att köpa upp andra skolor, i Sverige eller utomlands. Medel för detta tas bland annat från vinsterna i deras svenska skolor (3). Intäkterna är givna och vinst skapas genom att hålla ner kostnaden per elev. Större klasser, färre lärare, färre speciallärare, färre behöriga lärare och lägre lärarlöner sänker kostnaderna (4). Det är känt att friskolor sparar in på elevhälsa, bibliotek, gymnastiksal och lokalkostnader. Stordrift och strömlinjeformning är ytterligare sätt att sänka kostnader.

Tre stora aktörer – Academedia, Internationella Engelska Skolan och Kunskapsskolan - finns i vår kommun.

Academia är norra Europas största utbildningsföretag, och en av Sveriges största huvudmän inom skolan. Koncernen driver 153 förskolor, 77 grundskolor och 139 gymnasieskolor och därtill vuxenutbildning på 139 orter. I vår kommun äger koncernen Plusgymnasiet, Praktiska Gymnasiet, LBS Kreativa Gymnasiet och grundskolan Vittra Samset. I höst planeras en start av gymnasieskolan Pro Civitas.

Academedias har genom uppköp av andra skolföretag blivit den i särklass största utbildningskoncernen. Uppköpen fortsätter och under hösten 2017 införskaffades koncernen Vindora (med bl a Praktiska gymnasiet) och förskolor i Sverige och Norge. Internationellt växer Academedia genom att köpa upp och starta nytt. Förskolor i Norge och Tyskland utgör närmare en femtedel av verksamheten. På tio år har omsättningen ökat med 1 000 procent och elevantalet med 575 procent. Tidigare ägde Wallenbergsfärens riskkapitalbolag EQT (via ett bolag med säte på Guernsey) över 90 procent av aktierna. Största ägare i den börsnoterade koncernen är idag Rune Anderssons bolag Mellby gård (5).

2017 erhöll Academedia 7,8 miljarder skattekröner för att bedriva sin verksamhet. När kostnaderna för verksamhetsrelaterat betalats återstod 710 miljoner kronor. Efter avskrivningar på tidigare investeringar återstod ett rörelseresultat på 540 miljoner, en rörelsemarginal på 7 procent av intäkterna (6).

Kunskapsskolan ägs av grundaren Peje Emilsson med familj och ingår ”i ett internationellt nätverk av skolor runt om i världen med omkring 5 000 elever” (7). Kunskapsskolan, som istället för att köpa befintliga skolor startar nya sådana, var det första svenska friskoleföretaget att ge sig ut på den internationella marknaden. Verksamhet finns i USA, Storbritannien, Nederländerna och Indien. Den senaste etableringen är i Saudi-Arabien, där Kedtech, ett bolag som ägt av Kunskapsskolan och försvarskoncernen Saab, storsatsar. ”Vi har bara börjat vår resa i Indien och vi ska fortsätta växa i Saudi och säkert på andra platser i Mellanöstern”, säger Cecilia Carnefeldt, vd för Kunskapsskolan Education (8).

Internationella Engelska Skolan (IES) är ett börsnoterat företag vars huvudägare är TA Associates (USA) och grundaren Barbara Bergström. I Sverige äger företaget 33 grundskolor, och en gymnasieskola. IES är den mest lönsamma skolkoncernen och uppvisade ett rörelse-resultat, intäkterna minus rörelsekostnader och avskrivningar, på 199 miljoner kronor och en marginal på 10 procent (9). Förra året delades 45 miljoner ut till aktieägarna.

IES satsar på Spanien. 2016 köptes hälften av aktierna i Grupo Educativo Elians, som äger tre privatskolor i Valencia. ”Vi tänker växa genom en blandning av övertaganden, expansion av befintliga skolor och nystarter, säger Fredrik Åkerman, tillförordnad vd.” (10)

Friskolor erhåller bidrag från kommunen. Exemplet ovan visar att kommunala medel kan/riskerar att göda vinstintressen i form av riskkapitalister och stora koncerner. De kan användas för att köpa skolor i Tyskland och för att investeras i Saudi-Arabien. Skattefinansierade profiter snurrar stundom runt på världens börser och landar i skatteparadis.

Kommunens invånare har givetvis rätt att veta hur våra skatteinmedel används. Frågan är hur flödet till friskolejättarna ser ut och vilken insyn kommunen har rörande hur bidragen används. Hur ser det ut med eventuella vinster i koncernernas skolor i Jönköping?

Dessa aktörers resultat på koncernnivå kan vi läsa om i årsredovisningar och rapporter på ekonomi- och finanssidorna. På lokal nivå och för enskilda skolor är det knepigare.

Mot bakgrund av detta vill jag ställa följande frågor

1. Vilka bidrag erhåller Academedias skolor, Kunskapsskolan och IES i vår kommun?
2. Finns det möjlighet att i bidragens spår finna eventuella överskott?
3. Vilken insyn har kommunen i ovan nämnda koncerners skolor i vår kommun?

Jerry Hansson
Vänsterpartiet

1 Proposition 1991/92:95, Om valfrihet och fristående skolor.

2 Skolverket, Privata aktörer inom förskola och skola, 2014

3 2016 hade de fem största skolkoncernerna ett samlat rörelseresultat på närmare en miljard. Var tionde skatte-krona gick till annat än verksamheten. Dagens Nyheter 2018-01-15.

4 Skolverkets statistik visar att lärartätheten är lägre i friskolor än i kommunala skolor. Skillnaden på gymnasie-nivå är 13,8 elever per lärare för friskolor mot 11,4 i kommunala. I Academedias gymnasieskolor är snittet 15,1 elever per lärare och i Thoréns gymnasier är motsvarande siffra 15,4. ETC 2016-08-24

5 Lärarnas tidning, 2017-10-27

6 Werne, Kent: Skolindustrin. Hur mångfald blev enfald. LO, 2018

7 Kunskapsskolans hemsida

8 Lärarnas tidning, 2017-09-27

9 IES, Årsredovisning, i Werne, Kent: Skolindustrin. Hur mångfald blev enfald. LO, 2018

10 Lärarnas tidning, 2017-09-27